

MEMO voortgang Brede SPUK regeling juni 2025

gemeente Waterland

Inleiding

De Brede Specifieke uitkering (verder te noemen: SPUK-regeling) is voor alle gemeenten in Nederland beschikbaar gesteld voor het stimuleren van sport en bewegen, het bevorderen van gezondheid en het versterken van de sociale basis. De Brede SPUK-regeling is bedoeld om integraal preventief gezondheidsbeleid te voeren. Met de uitvoering van de Brede SPUK wordt gewerkt aan een gezonde generatie in 2040.

De afspraken zijn vastgelegd in het Landelijk Sportakkoord, het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Integraal Zorgakkoord (IZA).

In 2023 is het integrale 'Plan van aanpak 2024-2026 Regeling specifieke uitkering sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026' voor de gemeente Waterland opgesteld. Na een positief advies van de VNG heeft het Rijk de brede SPUK toegekend. Het plan van aanpak sluit aan op het gemeentelijk beleid op het gebied van gezondheid en sport. Deze memo geeft inzicht in de voortgang van de uitvoering van het plan van aanpak in het voorjaar van 2025, wat er met de rijksmiddelen wordt gedaan en hoe we ons, samen met alle partners inzetten op de doelen van het GALA.

Thema's

In het plan van aanpak Brede SPUK regeling 2023 t/m 2026 zijn de volgende hoofdthema's genoemd, met daarbij verschillende deelthema's.

1. Sport, bewegen en cultuur

- a. Lokaal Sportakkoord
- b. Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC)

2. Gezondheid en Sociale basis

- a. Terugdringen Gezondheidsachterstanden
- b. Kansrijke Start
- c. Mentale Gezondheid
- d. Aanpak overgewicht en obesitas
- e. Leefomgeving
- f. Valpreventie
- g. Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) & Vroeg signalering alcoholproblematiek
- h. Versterken sociale basis

- i. Mantelzorg
- j. Eén tegen Eenzaamheid
- k. Welzijn op recept

3. Ondersteunende onderdelen

- l. Versterking Kennis- en Adviesfunctie GGD
- m. Coördinatie Regionale Preventiestructuur

In deze memo nemen we u mee in de stand van zaken per thema.

Het document sluit af met een totaaloverzicht van de brede SPUK-budgetten voor 2023 t/m 2026.

Stand van zaken per thema

1. Sport, bewegen en cultuur

a. Lokaal Sportakkoord

Sinds 2020 is gemeente Waterland aangesloten bij het Nationaal Sportakkoord. In 2023 zijn drie centrale speerpunten vastgesteld: sociale veiligheid, motorische ondersteuning en laagdrempelige toegang tot sport en bewegen. De uitvoering hiervan vindt plaats samen met lokale partners zoals buurtsportcoaches, GGD, scholen, kinderopvang, jongerenwerkers, huisartsen, fysiotherapeuten, diëtisten en sportaanbieders. Parallel hieraan is het Actieprogramma Sport en Bewegen Waterland opgesteld. Het kernteam Sportakkoord ontwikkelt zich momenteel tot een Adviesraad Sport en Bewegen en werkt aan een voorstel voor de inzet van aanvullende middelen. De voorlopige ideeën richten zich op ondersteuning van de Sportraad, stimulering van bewegen bij jeugd via naschools aanbod, beweegactiviteiten op school en een schoolsporttoernooi, organisatie van de Waterlandse Vitaliteitsdag voor kwetsbare volwassenen en het versterken van de samenwerking tussen sportverenigingen.

Budget 2025: € 11.210,01 (plannen kernteam, via subsidie Team Sportservice)

b. Brede Regeling Combinatiefunctionarissen (BRC)

De Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) is een bestaande (subsidie)regeling voor de financiering van het sport- en beweegbeleid. In Waterland gebruiken we deze regeling vanaf 2010 al voor de subsidie aan Team Sportservice en de uitvoering van kinderactiviteiten na school (KANS). Beide zijn gericht op de sociale ontwikkeling van kinderen en het verbreden van de activiteiten op gebied van bewegen, sport en cultuur en dragen dus bij aan de speerpunten van het lokaal Sportakkoord. Sinds april 2025 gaat het budget voor KANS naar WelzijnWonenPlus

Budget 2025: € 76.745,39 (subsidie Team Sportservice, subsidie KANS/WWP)

2. Gezondheid en Sociale basis

a. Terugdringen gezondheidsachterstanden

Hoewel Waterland gemiddeld een gezonde gemeente is, blijkt uit onderzoeken van de GGD dat er ook in Waterland gezondheidsvraagstukken zijn, zoals overgewicht en lage beweegparticipatie onder inwoners. We zetten in op interventies zoals de JOGG-regisseur en Gecombineerde Leefstijl Interventie (GLI) om een gezonde leefstijl te stimuleren. De JOGG-aanpak richt zich op alle kinderen van 0-12 jaar, omdat die leeftijd een belangrijke basis legt voor hun toekomstige gewoonten en gezondheid. De GLI helpt mensen die door hun gewicht een verhoogd gezondheidsrisico lopen met een aanpak die bestaat uit een combinatie van gezonder eten, meer bewegen en gedragsverandering. Het doel van deze interventies is dat elke inwoner de mogelijkheid heeft om een gezonde leefstijl te ontwikkelen, ongeacht leeftijd of financiële situatie.

De GLI wordt vergoed door de zorgverzekering, de verbinding met het sociaal domein vanuit GALA. In 2023 en 2024 is vanuit GALA geïnvesteerd in het opzetten van een wandelgroep voor deelnemers aan de GLI onder begeleiding van een leefstijlcoach. Sinds 2025 draait deze wandelgroep zelfstandig (zonder gemeentelijk budget), onder coördinatie van een deelnemer. Deze deelnemer wandelde voorheen niet, nu 3x per week. De leefstijlcoach wandelt nog incidenteel mee. De groep is sinds de start gegroeid naar 42 deelnemers in de bijbehorende WhatsApp groep. Zij komen uit Monnickendam en Broek in Waterland. De sociale component is heel belangrijk. Op 20 september 2025 loopt de groep gezamenlijk de Dam tot Dam tocht. In 2025 wordt gekeken hoe een wandelgroep ook in de andere kernen vormgegeven kan worden.

Budget 2025: € 17.245,77 (JOGG-regisseur Team Sportservice, uitvoeringsbudget JOGG)

b. Kansrijke Start

Dit programma is gericht op het oprichten van een lokale of regionale coalitie en het ondersteunen van kwetsbare gezinnen in de eerste 1000 dagen van een kind (9 maanden zwangerschap en de eerste twee levensjaren). In 2023 en 2024 lag de nadruk van de uitvoering voornamelijk op het ondersteunen van de kwetsbare groepen, bijvoorbeeld door middel van Boekstart, een programma van de bibliotheek gericht op taalontwikkeling van het jonge kind. Alle kinderopvang locaties die kinderen onder de 2 jaar opvangen hebben een impuls gekregen in de vorm van educatieve boekjes gericht op deze leeftijd. Daarnaast zijn er Boekstart-zuilen geplaatst op het consultatiebureau en het gemeentehuis en een Boekstartmeubel op de locatie van de Bibliotheek op Marken.

Er is een serie voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd door leefstijlcoach Gezond met Suus over voeding tijdens zwangerschap, eerste hapjes en moeilijke eters. Deze wordt herhaald in 2025. Vanaf 2025 wordt verder ingezet op de inrichting van de ketenaanpak Kansrijke Start met lokale en regionale partners.

Budget 2025: € 13.796,62 (inrichting ketenaanpak met lokale partners, voorlichtingsbijeenkomsten)

c. Mentale Gezondheid

Het doel van mentale gezondheid en één tegen eenzaamheid is het integreren van deze onderwerpen in het lokaal gezondheidsbeleid en om lokale voorzieningen laagdrempelig beschikbaar maken. De nadruk ligt op lokale samenwerking. Hoe beter de onderlinge samenwerking en de zichtbaarheid van het aanbod, hoe beter de inwoner weet haar hij terecht kan. Meer ontmoeting en verbinding zijn hierbij belangrijke doelen. We leggen hierbij o.a. verbinding met cultuur, Welzijn op Recept, Kansrijke Start en Versterken Sociale Basis.

In 2024 heeft een leefstijlcoach in samenwerking met het jongerenwerk en de ouderraad van het Bernard Nieuwentijt College een start gemaakt met de ontwikkeling van een programma voor jongeren rondom leefstijl en mentale gezondheid. In 2025 wordt gekeken hoe hier uitvoering aan gegeven kan worden.

In 2025 wordt ingezet op mentale gezondheid in samenhang met eenzaamheid en welzijn op recept door activiteiten van Welzijn Wonen Plus in alle kernen.

Budget 2025: € 4.311,70 (activiteiten zichtbaarheid aanbod, ontmoeting WelzijnWonenPlus)

d. Aanpak overgewicht en obesitas

Overgewicht op jonge leeftijd vergroot de kans op overgewicht later en kan leiden tot gezondheidsklachten en stijgende zorgkosten. Preventie is daarom van belang. De JOGG-aanpak is een lokale, integrale methode waarmee de leefomgeving en openbare ruimte waarin kinderen opgroeien (thuis, school & kinderopvang, buurt, sport, vrije tijd, media en werk) structureel gezonder wordt gemaakt. Hierbij is het stimuleren van gezond eten, water drinken, voldoende bewegen de belangrijkste focus.

Begin 2024 zijn we samen met gemeente Landsmeer gestart met de JOGG-aanpak in de gemeente Waterland. Hiervoor is een JOGG-regisseur aangesteld voor 8 uur per week. De JOGG-aanpak voor Waterland en Landsmeer focust op de pijler 'Genoeg Bewegen' en richt zich op kinderen van 0 tot en met 12 jaar. Om bewegen te stimuleren, is in 2024 gestart met diverse initiatieven:

Samenwerking met het basisonderwijs, onder andere rondom 'beweegtussendoortjes' en beweegvriendelijke schoolpleinen.

Ontwikkeling van een Speeltuinkaart, die kinderen en ouders inzicht geeft in buitenspeelmogelijkheden.

Ontwikkeling van een flyer met beweegaanbod voor kinderen van 0-4 jaar.

Budget 2025: € 15.090,44 (JOGG-aanpak Team Sportservice)

e. Leefomgeving

Dit is een nieuw onderwerp voor Waterland, maar ook nieuw in relatie tot het sociaal domein. De sociale en fysieke leefomgeving wordt steeds meer in combinatie gebracht met een gezond en actief leven. We willen een omgeving creëren die stimuleert tot het verbeteren van de fysieke en mentale gezondheid van onze inwoners.

In 2024 is het budget o.a. ingezet voor de aanschaf van spelmateriaal door het jongerenwerk, om verbinding met jeugd op te bouwen in de verschillende kernen en ontmoeting te stimuleren. Dit is in de eerste helft van 2025 al ingezet in Monnickendam, Ilpendam, Marken en Broek in Waterland (ongeveer 120 jongeren bereikt). In Broek in Waterland is in maart met 2 stagiairs in maart 2025 een event georganiseerd voor 24 jongeren van 13-15 jaar waarbij het materiaal is ingezet.

In 2025 zullen we met collega's op gebied van ruimtelijk beleid onderzoeken welke onderdelen aandacht verdienen en hoe we daar efficiënt op in kunnen zetten.

Budget 2025: € 8.623,41 (inzet gezonde leefomgeving in afstemming met Ruimtelijk Beleid)

f. Valpreventie

Bewezen is dat een ketenaanpak het meest effectief is om valincidenten te voorkomen. De ketenaanpak valpreventie bestaat uit het opsporen van ouderen met een valrisico, het screenen van ouderen op het valrisico en het structureel aanbieden van valpreventieve beweeginterventies. In de keten vindt verbinding plaats tussen het sociaal domein en het medisch domein.

In Waterland loopt de ketenaanpak Valpreventie sinds 2023. Partners zijn onder meer Fysiotherapie Waterland, Fysiotherapie Ooster EE, Team Sportservice, diëtist.

In 2024 hebben 176 thuiswonende inwoners van Waterland (65+) een valrisicotest gehad. Er hebben 6 trainingen Vallen Verleden Tijd plaatsgevonden (totaal 60 deelnemers) en 4 individuele Otago trainingen. De buurtsportcoach van Team Sportservice heeft deelnemers informatie gegeven over het structurele beweegaanbod

en ondersteund bij het vinden van passend beweegaanbod, zodat zij na afloop van de cursus blijven bewegen. Een diëtist heeft de deelnemers geïnformeerd over voeding en spiermassa bij senioren.

De activiteiten worden voortgezet en verstevigd in 2025. We evalueren de aanpak met de ketenpartners. Ook wordt de Fit & Vitaalmarkt georganiseerd, waarbij fysiotherapeuten valrisicotesten afnemen bij senioren met behulp van de Smartfloor. Deelnemers met valrisico kunnen zich aanmelden voor een valpreventietraining.

Naast de trainingen Vallen Verleden Tijd die verzorgd worden door fysiotherapeuten, zal Team Sportservice in 2025 een training In Balans verzorgen. Trainingen vinden plaats in verschillende kernen.

Budget 2025: € 40.959,62 (screeningen Valpreventie, cursussen Valpreventie door fysiotherapiepraktijken en Team Sportservice, Vitaliteitsmarkt, voorlichtingen, communicatie)

g. OKO (Opgroeien in een Kansrijke Omgeving) en vroeg signalering alcoholproblematiek

Gezien de omvang van dit onderdeel kunnen we hier geen nieuw project voor opstarten. Het onderdeel “Coördinatiekosten regionale aanpak preventie” zet in op de vroegsignalering alcoholproblematiek 18+. Brijder heeft hiervoor in 2024 een regionale aanpak ontwikkeld voor Zaanstreek Waterland. In 2024 is het budget OKO en vroegsignalering alcoholproblematiek ingezet als uitvoeringsbudget voor Brijder. Lokale activiteiten die zijn uitgevoerd in 2024 zijn onder meer de IkPas campagne bekend maken bij professionals en inwoners, aansluiten bij gezondheidsmarkten en ketenaanpakken Valpreventie en GLI met voorlichting over alcohol. Thema alcohol onder de aandacht brengen bij lokale organisaties en professionals.

In 2025 wordt het budget ingezet voor initiatieven die aansluiten op OKO of weer als uitvoeringsbudget voor Brijder.

Budget 2025: € 2.155,33 (uitvoeringsbudget OKO en vroegsignalering alcoholproblematiek)

h. Versterken van de sociale basis

In 2023 is de gemeente gestart met de herijking van alle dorpshuizen in Waterland. De dorpshuizen zijn de kern van elk dorp en dienen als ontmoetingsplek voor de inwoners. Tevens brengt een dorpshuis de inwoners bij elkaar en zorgt het voor sociale cohesie. Voor voorliggende of algemene voorzieningen is het belangrijk dat hiervoor ruimtes (buurthuizen en dorpshuizen) beschikbaar zijn en blijven, maar ook dat er voldoende

vrijwilligers zijn. In de herijking is de wens uitgesproken om het sociaal cultureel werk in alle kernen neer te zetten en voor alle inwoners toegankelijk te maken.

In 2024 is dit in een stroomversnelling gekomen, doordat SCC De Bolder heeft besloten haar werkzaamheden stop te zetten. Er zijn afspraken gemaakt met WelzijnWonenPlus over de opvolging, waarbij ook de focus op het bereiken van de dorpskernen ligt.

Uit bijeenkomsten met partners in de gemeente komt de wens van een sociale kaart naar voren. Inwoners moeten de juiste plek voor hun vragen kunnen vinden en partners moeten elkaar ook goed kunnen vinden. In 2023 heeft een extern bureau de sociale kaart opgesteld, Wegwijzer Waterland. Deze is te vinden via www.wegwijzerwaterland.nl In 2025 wordt de sociale kaart verder ontwikkeld en onder de aandacht gebracht bij inwoners en partners. Met partners worden afspraken gemaakt om het aanbod sport, welzijn en cultuur inzichtelijk te maken.

Budget 2025: € 31.043,43 (structurele kosten sociale kaart, bekend maken van het aanbod bewegen, welzijn, cultuur, preventie)

i. Mantelzorgondersteuning

Sinds februari 2022 is het Buitenhuis operationeel. Het Buitenhuis is een initiatief van de gemeenten uit de regio Zaanstreek-Waterland, Zilveren Kruis en De Zorgcirkel. De aanleiding voor de start was de constatering dat er in de regio geen passende logeermogelijkheden waren. Het Buitenhuis biedt dienstverlening om de kracht van mantelzorg te behouden. Het doel is vervangende mantelzorg te bieden en te zorgen dat mantelzorgers in hun kracht blijven. Zo houden zij het langer vol om er voor hun naasten te zijn en om plezier te houden in hun eigen leven. En hiermee wordt uitval voorkomen.

Bij de evaluatie van de logeerszorg is geconstateerd dat naast de behoefte aan logeren, de vraag voor dagverblijf ook veelvuldig gesteld werd. Een vraag die vanuit mantelzorgperspectief én vanuit gastenperspectief wordt gesteld en die nieuwe kansen biedt in mantelzorgondersteuning. Het gaat om laagdrempelig dagverblijf met als doel ontmoeting en ontspanning voor de gast en ontzorgen voor de mantelzorger. Het zogenaamde Coffee & Care concept waar een fijn verblijf, net als bij logeren in Het Buitenhuis, centraal staat.

Budget 2025: € 8.623,41 (bijdrage Buitenhuis Coffee & Care)

j. Eenzaamheid

Het doel van mentale gezondheid en één tegen eenzaamheid is het integreren van deze onderwerpen in het lokaal gezondheidsbeleid en om lokale voorzieningen laagdrempelig beschikbaar maken. De nadruk ligt op lokale samenwerking. Hoe beter de onderlinge

samenwerking en de zichtbaarheid van het aanbod, hoe beter de inwoner weet haar hij terecht kan. Meer ontmoeting en verbinding zijn hierbij belangrijke doelen.

We leggen hierbij o.a. verbinding met cultuur, Welzijn op Recept, Kansrijke Start en Versterken Sociale Basis.

In 2025 wordt ingezet op het zichtbaar maken van het aanbod, verlagen van de drempel, kennis vergroten en bespreekbaar maken van eenzaamheid bij volwassenen en ouderen, door Welzijn Wonen Plus in samenwerking met partners. Onder meer door koffiemomenten in de verschillende kernen, een activiteit in de Week tegen Eenzaamheid, eenzaamheid agenderen bij netwerkbijeenkomsten.

Budget 2025: € 6.898,31 (activiteiten zichtbaarheid aanbod, ontmoeting WelzijnWonenPlus)

k. Welzijn op recept

Welzijn op Recept is een ketenaanpak voor eenzaamheid en sociaal isolement. In plaats van het 'traditionele pilletje' voor te schrijven, verwijst de huisarts patiënten met psychosociale klachten door naar het voorliggend veld.

Klachten als vermoeidheid, pijn in de nek, maar ook stress, angst en somberheid hebben niet altijd een medische oorzaak. Vaak spelen onderliggende sociaal maatschappelijke problemen een rol, zoals overlijden van een partner, verlies van werk, eenzaamheid etc. Dit vraagt om meer samenhang en samenwerking tussen zorg en welzijn. Welzijn op recept kan aan deze samenwerking structuur geven. In 2025 wordt gestart met een pilot op Marken van Welzijn op recept, door Welzijn Wonen Plus in samenwerking met de huisartsenpraktijk.

Team Sportservice verzorgt in Waterland trainingen cognitieve fitness voor inwoners om lichaam en brein fit te houden. Cognitieve fitness draagt bij aan een betere stemming, verhoogde alertheid en lagere stressgevoeligheid.

Budget 2025: € 9.916,19 (pilot Welzijn op Recept WelzijnWonenPlus, cognitieve fitness Team Sportservice)

3. Ondersteunende onderdelen

l. Versterking Kennis- en Adviesfunctie GGD

Alle regiogemeenten hebben de GGD een opdracht gegeven het opzetten van de ketenaanpak GLI (gecombineerde leefstijl interventie) vanuit het onderdeel Versterking Kennis- en Adviesfunctie GGD van de brede SPUK.

Een GLI is een tweejarig programma voor mensen met overgewicht of obesitas en is gericht op een gedragsverandering om een gezonde leefstijl te bereiken en te behouden. De GLI zit in het basispakket van de zorgverzekeraar en kan worden ingezet via de huisarts/medisch specialist die de patiënt verwijst naar een leefstijlcoach, die het GLI-programma uitvoert. Criteria om in aanmerking te komen voor de GLI zijn landelijk en regionaal vastgesteld.

Samenwerking tussen medisch en sociaal domein is belangrijk, voor signalering en doorverwijzing naar de GLI en om deelnemers toe te leiden naar een laagdrempelig beweegaanbod.

In Waterland loopt de ketenaanpak GLI goed, er zijn diverse leefstijlcoaches en fysiotherapiepraktijken betrokken. In 2025 is de samenwerking geëvalueerd onder leiding van de GGD in een bijeenkomst met de partners en zijn afspraken gemaakt om deze verder te verbeteren.

Budget 2025: € 2.155,33 (kennis- en adviesfunctie GGD Zaanstreek Waterland GLI)

m. Coördinatie Regionale Preventiestructuur

Brijder heeft in 2024 een project gestart op verzoek van 6 gemeenten om beginnende alcoholproblemen te signaleren en daarmee een verslaving met daaruit voortvloeiende ernstige gezondheidsproblematiek voorkomen. De activiteiten in het project bouwen voort op de eerste ervaringen die in 2023 door Brijder en het RIVM zijn gedaan binnen het project Impuls Vroegsignalering Alcoholproblematiek 18+, dat binnen de gemeente Lansmeer en Waterland werd uitgevoerd. Dit project leverde goede resultaten op.

In het project krijgen eerstelijns zorgprofessionals, en andere professionals uit de zorg en welzijn, handvatten om alcoholproblematiek tijdig te signaleren en bespreekbaar te maken.

In 2025 zorgt Brijder onder meer voor training van diëtisten die betrokken zijn bij de ketenaanpakken valpreventie en GLI in Waterland. Ook verzorgt Brijder scholingen voor medewerkers WelzijnWonenPlus, MEE en de consultants van de gemeente in het werken met de handreiking. In het najaar van 2025 organiseert Brijder een webinar voor professionals die werken in de eerstelijns.

Budget 2025: € 6.295,15 (aanpak Brijder vroegsignalering alcoholproblematiek 18+)

Totaaloverzicht budgetten Brede SPUK 2023 t/m 2026

1. Sport, bewegen en cultuur	2023	2024	2025	2026
a. Lokaal Sportakkoord	10.761,26	10.761,26	10.761,26	8.274,09
b. Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC)	74.087,10	74.085,81	74.085,81	71.570,91
2. Gezondheid en Sociale basis				
a. Terugdringen Gezondheidsachterstanden	16.555,78	16.555,49	16.555,49	16.548,19
b. Kansrijke Start	12.416,83	13.244,39	13.244,39	16.548,19
c. Mentale Gezondheid	5.794,52	4.138,87	4.138,87	0,00
d. Aanpak overgewicht en obesitas	14.486,31	14.486,05	14.486,05	0,00
e. Leefomgeving	8.277,89	8.277,74	8.277,74	0,00
f. Valpreventie	42.631,13	39.319,28	39.319,28	40.543,06
g. Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) & Vroeg signalering alcoholproblematiek	2.069,47	2.069,44	2.069,44	0,00
h. Versterken sociale basis	30.214,29	29.799,88	29.799,88	22.340,05
i. Mantelzorg	8.277,89	8.277,74	8.277,74	7.446,68
j. Eén tegen Eenzaamheid	8.277,89	8.277,89	6.622,20	0,00
k. Welzijn op recept	4.552,84	7.863,86	9.519,41	11.170,03
3. Ondersteunende onderdelen				
l. Versterking Kennis- en Adviesfunctie GGD	2.069,47	2.069,44	2.069,44	0,00
m. Coördinatie Regionale Preventiestructuur	7.367,32	6.042,75	6.042,75	0,00